

Л.М.Грень,
кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник наукового відділу
з проблем державної безпеки навчально-
науково-виробничого центру
Національного університету
цивільного захисту України

Забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти в Україні

Один з принципів державної освітньої політики України полягає у забезпеченні якості освіти та якості освітньої діяльності. Про актуальність питання щодо забезпечення якості української освіти свідчать проведені за останній час чисельні науково-комунікативні заходи в країні. Відкриваючи комунікативний захід, що відбувся 31.01.2017 року, – Круглий стіл, присвячений обговоренню пріоритетних напрямів у галузі освіти і науки, які включено до розділу III “Розвиток людського капіталу” проекту Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, Прем’єр-міністр України Володимир Гройсман акцентував увагу на тому, що “питання освіти має ключове значення, починаючи від дошкілля, завершуючи українською наукою”, що “освіта, якісна підготовка є надзвичайно важливими у розвитку держави”, що треба “все зробити для того, щоб освіта почала продукувати якість. Ця якість буде фундаментом і подальших змін в нашій країні” [3].

На колегії Міністерства освіти і науки України, яка відбулась 20.05.2018 року, було схвалено проект концептуальних засад “Сучасна професійна освіта”, і заступник Міністра освіти і науки України наголосив на тому, що “якісна професійна освіта можлива за умови, коли є сучасне обладнання, інноваційний педагог та кваліфікований майстер. Тривалий час інвестиції у профтехосвіту були обмеженими, що й призвело до зниження престижу цього напрямку серед українців. Однак вже сьогодні ми маємо ствердити думку, що здобуття професійно-технічної освіти – не форма соціального захисту, а реальна економічна інвестиція в особистість” [4].

Наслідком цієї події став запропонований до громадського обговорення проект Концепції реалізації державної політики у

сфері професійної освіти “Сучасна професійна освіта” на період до 2027 року [5], який має на меті проведення системної реформи професійної освіти, що забезпечить реалізацію трьох базових завдань та їх ключових компонентів: забезпечення якості професійної освіти; децентралізацію управління та фінансування, публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти і навчання та взаємозв’язок з ринком праці.

Забезпечення якості професійної освіти в Проєкті має першочергове значення, і підвищити якість освіти планується завдяки модернізації освітнього середовища, залучення до навчання працівників з виробництва та сфери послуг, стимулювання професійного розвитку педагогів закладу. Реалізація Концепції сприятиме: професійній самореалізації особистості та реалізації принципу навчання впродовж життя з урахуванням гендерної рівності та інклюзії; сталому розвитку економіки та суспільства; конкурентоспроможності професійної освіти та відповідності її якості міжнародним стандартам; задоволенню потреб ринку праці, суспільства та держави у кваліфікованих кадрах; зростанню привабливості професійної освіти; поліпшенню її якості.

“Якість освіти – комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання [6].

Закон “Про освіту” від 05.09.2017 № 2145-VIII [1] визначає якість освіти як “відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг”, а якість освітньої діяльності – як “рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг”.

Розділ V Закону містить положення, що стосуються системи забезпечення якості освіти, яка складається з внутрішньої (в закладах освіти) та зовнішньої систем якості, та системи забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти. Усі можливі

складові цих трьох систем, зокрема інструменти, процедури та заходи, визначені у статті 41. Законом (статтею 62) передбачений центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти. Для вищої освіти також передбачається створити постійно діючий колегіальний орган у сфері забезпечення якості. Пов'язані з ПТО завдання центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальних органів включають, зокрема: проведення інституційного аудиту; надання рекомендацій закладам освіти щодо організації та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти; моніторинг якості освітньої діяльності та якості освіти упорядку, визначеному законодавством; здійснення акредитації громадських фахових об'єднань та інших юридичних осіб, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладів освіти, ведуть їх реєстр; здійснення державного нагляду (контролю) за закладами освіти щодо дотримання ними законодавства [2].

Моніторинг якості освіти – це одне з повноважень Державної служби якості освіти України. До кінця 2018 року в Україні в усіх областях планується утворення територіальних підрозділів Державної служби якості освіти, які здійснюватимуть планові й позапланові заходи державного нагляду (контролю) не лише у сфері загальної середньої освіти. Інституційний аудит поки передбачений тільки для сфери загальної середньої освіти і поки що не передбачений для дошкільної та позашкільної, професійної освіти. У своєму інтерв'ю від 25.09.2018 року Голова Державної служби якості освіти в Україні Руслан Гурак зауважив, що “головна ціль, яку ми поставили під час розроблення нормативно-правового поля для проведення інституційного аудиту – це домогтися, щоб усі школи – комунальні, державні, приватні, незалежно від їх розташування, чи то в місті, чи в селі, – надавали якісну освіту” [7].

Державні органи, до сфери управління яких належать заклади освіти, зобов'язані здійснювати аналіз та моніторинг якості освітньої діяльності відповідних закладів освіти, у той час як органи місцевого самоврядування, районні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечуючи доступність повної загальної середньої освіти та професійної (професійно-технічної) освіти.

Мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти України станом на 01.09.2017 складала 792 професійно-технічні навчальні заклади, а контингент учнів, слухачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти України станом на 01.09.2017 складав 266223 особи. Тільки 14% випускників шкіл продовжують навчання у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ). У 2017 році 80% випускників шкіл продовжили своє навчання у закладах вищої освіти (ЗВО). На нашу думку, якість вищої освіти залежить і від шкільної підготовки абітурієнта, який не пішов здобувати професію у ПТНЗ, а вступив до університету, і тим самим (низьким рівнем своєї шкільної підготовки) знизив загальний рівень якості освіти ЗВО. З точки зору оптимізації навчального процесу, професорсько-викладацький склад змушений орієнтуватись на розуміння студентом матеріалу, що впливає на якість знань краще підготовлених до сприйняття матеріалу студентів. Перспективним напрямом для подальших досліджень вважаємо проведення моніторингу якості освіти студентів-випускників ПТНЗ, які продовжили своє навчання у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Закон “Про освіту” від 05.09.2017 № 2145-VIII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Формулювання допомоги ЄС у реформуванні системи професійної (професійно-технічної) освіти в Україні. Проект № 2017/385997. Заключний звіт 24 листопада 2017 року. – Режим доступу: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-137/zvit_yevo.pdf
3. <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249699055>
4. <https://mon.gov.ua/ua/news/suchasna-profesijna-osvita-yakastane-investiciyeyu-v-osobistist-u-mon-predstavili-viziyu-reformi-ptn>
5. <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorenniya-proekt-koncepciyi-realizaciyi-derzhavnoyi-politiki-u-sferi-profesijnoyi-osvitisuchasna-profesijna-osvita-na-period-do-2027-roku>
6. <https://mon.gov.ua/ua/tag/yakist-osviti>
7. <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/intervyu-golovi-derzhavnoyi-sluzhbi-yakosti-osviti-ukrayini-ruslana-guraka-portal-osvit-yan-ukrayini-pedrada-18092018>